

GYÖRE GABRIELLA

Egykorvan létbarátra

(Keszthelyi Rezsőről)

„Nehéz volt meggyőzőnöm magamat, / mert még nem találtatták meg / az érzelmes szillogizmust, / avagy a logikus holdfényt; és / elmondható halott sem lelheto / a földben, hiába van / ott; hiszen / vihette-e magát oda?”

Volt néhány év, amikor megajándékozott a tengerparti tavasszal.

Míg csak beszélni hallottam a kertről, úgy képzeltem, hatalmas. Narancsfa, szőlőlugas, leander, a ház felől, az egyik oldalán citromfa, öröktermő-örökvirágzó, örök gondozást igénylő, örök téma, a hűvös és ódon lakásban házikabátban, az ncore előtt ülve is. A tudat szélén megülő létigenlés: mi lehet vele. Terem-e akkor is, mikor nincs közvetlen jelen.

Neki akkor, májustól szeptemberig, Hvar volt a jelen. A tengerpart, a szemközt elbontott ház helyén a gazonos kert articsókái, a betonlapra hulló narancsvirágok. A hegyoldal lépcsőpihenője mellett a mézillatú, sodrottszirmú virágpompában álló kúszónövény. A templom felé vezető utca drótkerítésének keresztjeire futtatott passióvirág.

Mikor még feljártam, hogy lejárhassunk járni egyet, előbb az első, a második padig, az egykorvolt bazárig, majd az éjjelnappali közértig vagy később a Váci utca forgatagáig, majd azon is túl, a Gerbeaud cukrászda mellett visszafelé; mikor belaktuk a teret, ahol annyi ideje él, s belakta a testét, mint újra-megbízhatót, egyszer meghívott a vendég-még-nem-járta ház adriai egyedüllétébe társnak. Páros egyedüllétébe – reggeli beszélgetésbe, kevéske kellbe, nagysok szabadba. Tenger. „Azért ragyogott akkor, mert ő néhány éve kavicsot és kagylóhéjat szórt a halak közé.”

A gondosan aprólékos magyarázat az odajutás mikéntjéről. A megállóban várakozó alakja. A komp motorszívének zakatolása. Meg-megálló kaptatás a túlexponált betonúton. Az első találkozás a kerttel: hét négyzetméternyi, hegyoldalba színtezett betonteknő?! De bántaná, ha így nevezném. S tán sosem is gondoltam így. A kerítésrudak közé tekert vászonban felseljő valószínűtlen gondosság. A mindig-múló iránti szerelmes tisztelet tette hatalmassá azt a keveset, ami annyira sok volt. Hogy itt lehetne naponta két órát tölteni el kertészkedéssel?! Lehetett. Lehetne bár még. Neki. A csoda minden eleme jelenvaló: a citromfa, a narancsfa, a szőlő. A hasztalan, de királynőien szép oleander helyén haszontalan tűzijáték-sziporka porcsinok. Figyeljük, naponta, hogyan bújnak elő. Ebben a figyelemben telik. Telünk. Ahogy este a Göncölt és a sarkcsillagot, ha olyan év adódik. Két-három hét boldogság tengerifényben.

„Hőfényes ünnepet kívánok”, érkezik a karácsonyi e-mail. Mi levelezve kezdtünk ismerkedni. Munkakapcsolat. „Hogy tudsz beszélgetni ezzel a mogorva emberrel?!” „Ott ült ez a mogorva férfi, szót sem szólt.” Mégis mindig beszélt. „Azzal a szilánkos, komor szemével.” Épp lehunyván. Bentről még kihallatszanak legtiszteltebb zeneművének utolsó hangjai. Hosszú sétáról érek vissza, épp ebédidőnkre. „Úgy halk, mint egy sütkérező gyík a kövön, vagy egy virágszirmot utánzó lepkeszárny.” A hegyoldalból a tengerre látni. Fenyőgyanta- és sóillatú levegőben fotózom a sehonnan-épült, épp-üres házikó előtti

törmelékdomb szavakkal még-utolérhetetlen, maguknakvaló színeit. Felszikkáznak egy sörösüveg cserépdarabkái.

Készültében olvasom az *Öntalálkozót*. Inkább korrektorként, mint kifejtve azt a mindennapiság minden pillanatában feltáruható gyönyörmélység felett érzett megrendülést, amire alkalmatlanok – látod-e, még mindig – a szavak. Az enyéim. Ő keresett, alkalmasabbakat. Nagy munka a levegőtörmeléken át előtalálni az időből a megfelelőt. Nagy, tiszta munka. „Úgy írni, mintha nem írnál.” „A par excellence *Lélegzet-költő*”. „Par excellence gondolati költő és par excellence nem fogalmakkal gondolkodik.” Születek, már a Magvetőben szerkeszt, s levegőt oszt levegővel. Tizenhét évig hallgat, és a korszak legjobbainak útját egyengeti. Másokkal kegyetlen – őszinte. A maga mércéjével mér. Nem adja alább. „Az életrajzi vonatkozások lényegtelenek.”

Teázunk. Beszélgetünk. Bókol. A leírással reflektorfényt kap a természetessége. A pesti bérház növénytengerzöld gangja felől bepillog lassan az este. A tengerparti városcsúcsban a hegyoldali ház szobáinak polcain könyvek. Egy csigákat és kagylókat taglaló határozóból tájékozódni a főenyi tobzódásban. „...az Adria leggyönyörűbb halacszkájának...”, szól az ajánlás. Egy pillanatra elirigylem. A leírással reflektorfényt kap a természetessége.

A *Prævel* megyek a széldölt fenyő mellé, a sétányra. (Sok életrajz. Pedig...) „Nem építkező költő, ha egyáltalán megkísérlem megnevezni az ő költészetének karakterét, absztrakt impresszionistának mondom némi szorongással.” Óriáspitypangok mag-ejtőernyősei állnak, bevetés előtt, a még-gömb egészben. Vöröshangya-zsongás borzongó fodrozódása elhullott verébtetem maradékán. Megnevezetlen maradt gyomnövény mégis-csoda árnyéka a még-élő agávék húsos levelének naphívta papírján. „Az élet halk, néma és félelmetes drámájának színrevitele elevenedik meg az elképzelt párbeszédben, amely a lét és az elmúlás tisztaságát telíti a természet derűjével és a művészet szépségével.”

Az ember, aki hagyta egyedül lenni magam magával. Késő este a hegytetői temetőben. Kora reggel a még-üres városi főtérre néző kikötőben. Mindenhol van hová haza. Kifordul-visszapördül a spulni, míg el nem szakad az idő.

A bíborrózsák vöröse és a kicsapódó só szoborformái a parti sziklák vízmarta, kiszáradófélben lévő mélyedéseiben. A nagyobb, langyos melegező sziklamedencék tölcsermoszat-aljzata és a résekben megbújó márványos sziklarakok. Pár évekig-a-zsebben kockás örvénycsiga.

Az ember, aki hagyta, hogy megunjam a tengert. Mester? Társ? Barát? Fel se értem. Inkább csak: együtt éltünk. Egy időtér-szerkezetben. „Az életrajzi vonatkozások lényegtelenek.” Belőlük, belőlünk állt össze a szerkezetnek ez az (ön)kívüle. „És nekem újfent amaz érzésem támadt: mintha a nemlét lenne a világ léte.”

Azon a sétán már azt hittem, eltévedtem. Valaki mégis, véletlen kegyelem, a fény- és szélmarta kőrengetegbe aranyfólia-szerpentint sodort, a magasban fekvő erdei útig vezetett. A kövek közt geóda mutatta magát. A gömbbelső apró fehér kristályai között lilán csillantak a fényben a nagyobb alakzatok. Befelé nyíló, véletlenből véletlenre tárt léttökéletesség. Felvettem. Kísértük egymást egy darabig. Valami miatt letettem az út szélére. Elgurult. Vagy csak nem vettem újra fel. Pillanatnyi emlékezetkiesés. Elvarázsolt a nap. Kizuhant a téridőből. Nevezem tudatnak. Elvesztettem. De láttam. Ez elég. „Nem az örökkévalóban / porlad a szív, / hanem önmaga bíborában / és izomzatában,” „nincs hasonlata a testnek / a mozdulatlanság küszöbén.” [A]z a teljes csak, / ami elmúló, ami soha már nem történik, és mekkora / gyönyörűség, hogyha bárhol vagyok, és

bármikor / bárhol legyenek még, nincs más, és csak ez lehet, és / minden azért történik, hogy elmúlják, és / nincs jelentése.”

(Az írásban idézetek szerepelnek András Sándor, Borbély Szilárd, Józsa Márta, Lantos László, Marno János és Tábor Ádám Keszthelyi Rezsőről vagy egyes köteiről szóló írásaiból, s Keszthelyi Rezső több verséből.)

Parti séta

(Keszthelyi Rezsőnek)

Volt egy fa lenn, a hegyoldalban,
a tengerparti út alatt.
Megdőlt, mint amire a szél
évszázados súlya szakadt.

Te úgy maradtál egyenes,
hogy megéltél majd' egy századot.
Szavakat szórtál szerteszt,
mit pár évszázad rád hagyott.

Az idő viszonyunk dönti meg,
s elmosza emlék-lépteink.
A fa, a tenger, a hegy, az út,
szó, szél és század: létezik.

Keszthelyi Rezső
és fia, Dániel

